

RIIGIMETSA TERVIKTUTVUSTUS PÕLTSAMAA VALLA TERRITOORIUMIL

SISSEJUHATUS

RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskuse hoole all on ligikaudu 30% kogu Eestimaast. Seal asub 45% Eesti metsadest. RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja. RMK kasvatab metsa, hoiab loodusväärtusi, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust.

RMK eesmärgiks on majandada riigimetsa kehtlikult, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsahüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Käesolev kava annab ülevaate **Põltsamaa vallas** asuvatest RMK hallatavatest metsadest ja möödunud kümnendi tegevustest ning kirjeldab omavalitsuse territooriumil kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa alad ning plaanitavad tegevused nii looduskaitstes, külastuskorralduses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Tutvustusest on näha, milliseks kujuneb omavalitsuse territooriumil kasvava riigimetsa pindala ja vanuseline struktuur kehtlikul majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsaparandust ja looduskaitseteid.

RMK STRUKTUUR JA TOIMIMINE

RMK tegevusvaldkonnad on:

- maakasutus;
- metsamajandus;
- metsakorraldus;
- taimla- ja seemnemajandus;
- puiduturustus;
- looduskasutus, sh külastuskorraldus ja looduskaitse.

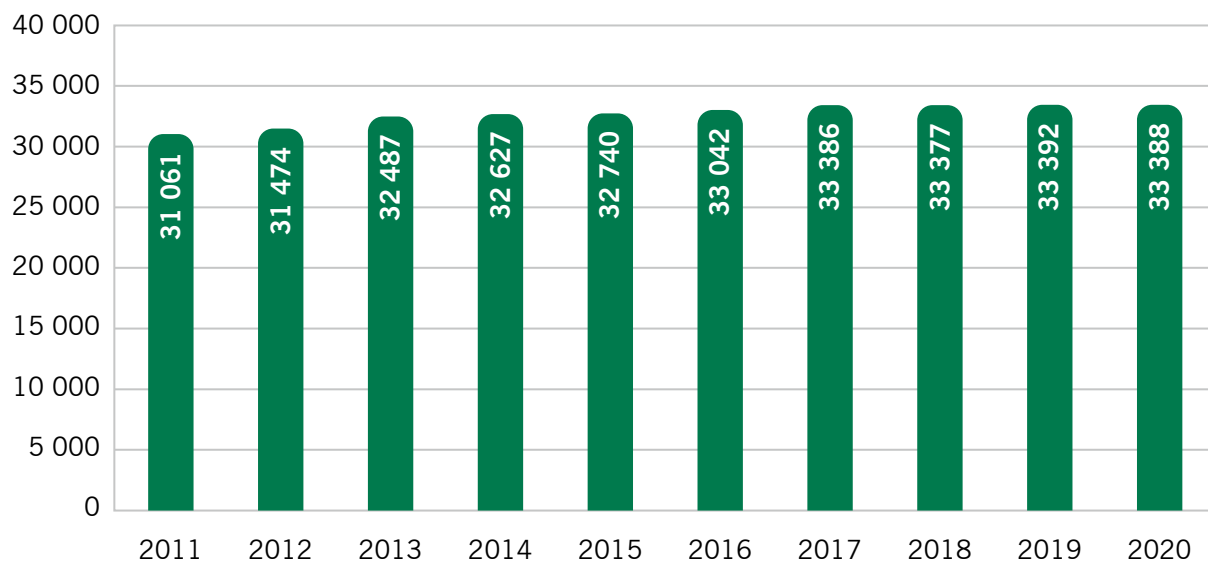
RMK koosseisu kuulub Sagadi metsakeskus, Elistvere loomapark ja Põlula kalakasvandus.

RMK-s töötab ligi 700 inimest, kokku saab RMK hallatavas metsas tööd umbes 6500 inimest.

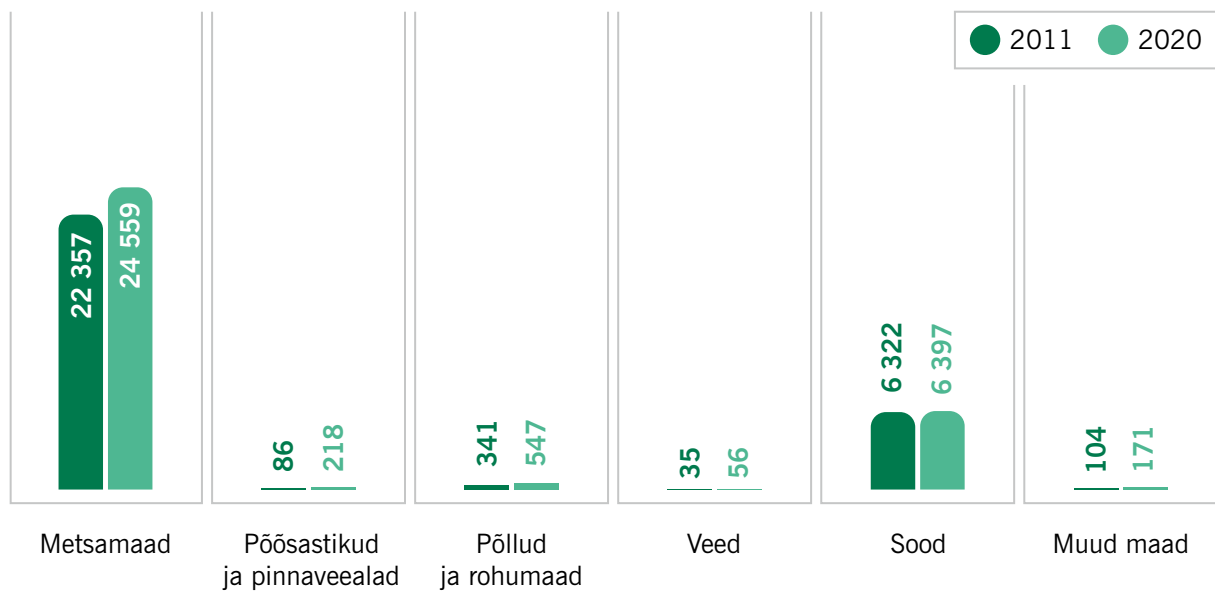
Eesti riigimetsa majandatakse säästvalt. Selle kinnituseks on RMK-le omistatud säästva metsanduse sertifikaadid FSC ja PEFC. RMK-l on ka keskkonnajuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 14001 ja kvaliteedijuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 9001.

1. MAAKASUTUS

RMK hallatavate maade pindala **Põltsamaa valla** territooriumil on **33 388 ha**, mis moodustab **38%** kohaliku omavalitsuse pindalast. Riigimetsamaade pindala muutus 2011–2020. a on toodud joonisel 1 ja riigimaade kõlvikulised muutused joonisel 2.

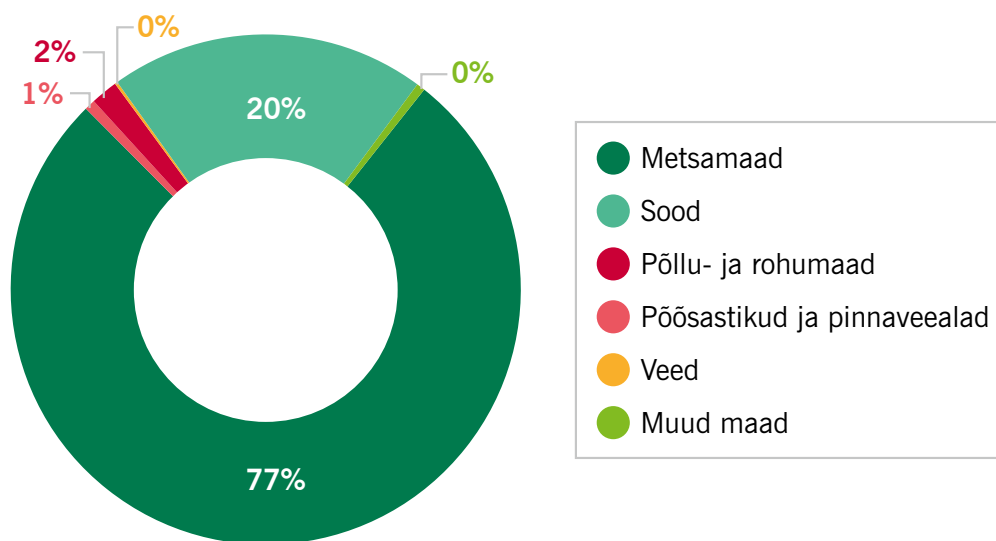

Joonis 1. Riigimetsa üldpindala muutus perioodil 2011.–2020. a, ha.

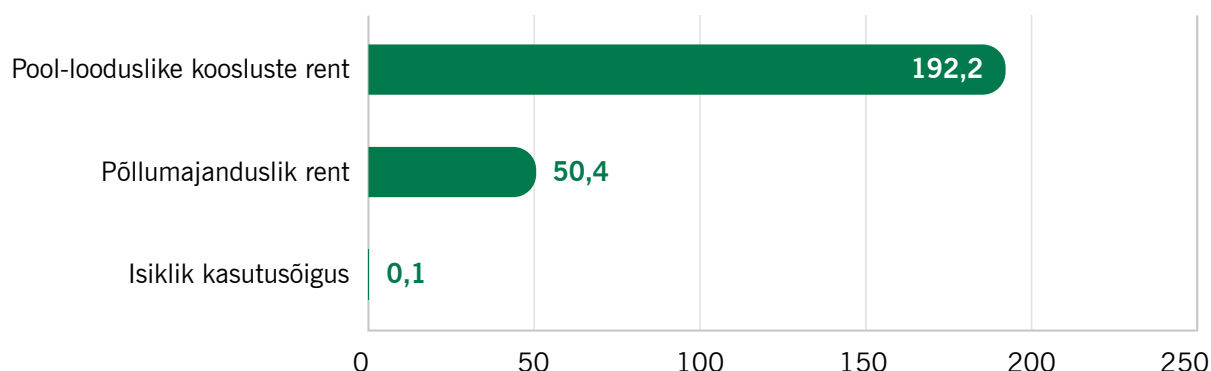
Joonis 2. Riigimetsa maade muutused kõlvikute lõikes 2011/2020. a, ha.

Praegu moodustab riigi metsamaa pindala omavalitsuse territooriumil asuvatest RMK hallatavatest maadest 77%, mis on 24 559 ha, mittemetsamaad võtavad enda alla 23%, millest suurima pindalaga on sood – 6397 ha.

Joonis 3. Riigi maade jagunemine 2020. a, %.

RMK on sõlminud riigimaale Põltsamaa vallas erinevaid maakasutuslepinguid, millest pindala poolest enamiku moodustavad poollooduslike koosluste hooldamiseks sõlmitud lepingud – ligi 192 ha.

Joonis 4. Lepingud riigimetsa maade kasutamiseks 2020. a, ha.

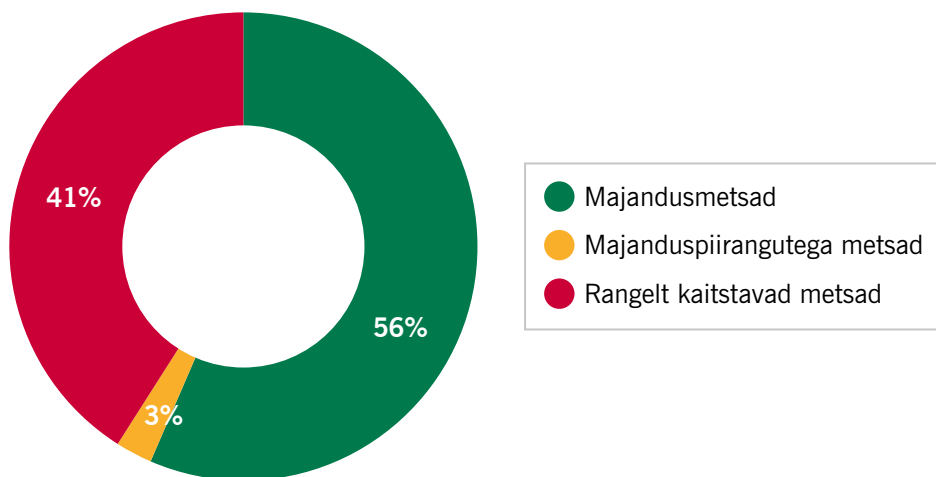
2. METSAVARUD

Põltsamaa valla riigimetsad jagunevad majandus-, majanduspiirangutega- ja rangelt kaitstavateks metsadeks (joonis 5). Praegu on riigimetsamaad vallas 24 559 ha, millest majandusmetsa on 13 873 ha, majanduspiirangutega metsa 623 ha ja rangelt kaitstavat metsa 10 063 ha. Metsakategooriate pindala võrdlus 10 aasta taguse ajaga on toodud joonisel 6.

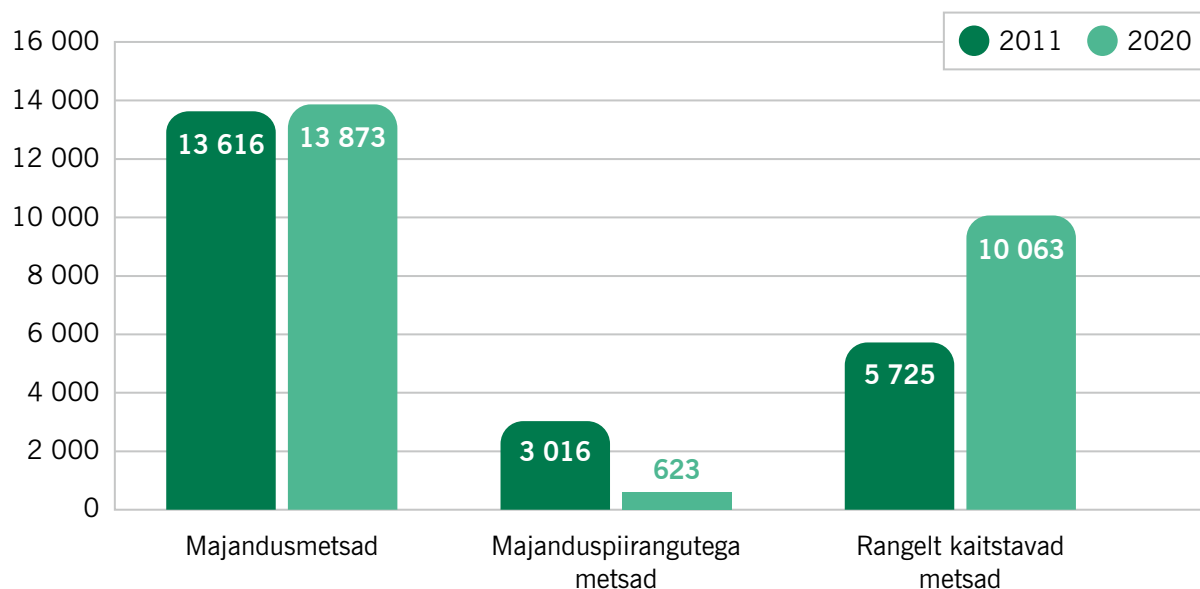
Rangelt kaitstavates metsades on majandustegevus keelatud (nt loodusreservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndid ja vääriselupaigad).

Majanduspiirangutega metsades on majandustegevus lubatud arvestades kaitseala valitseja seatud piiranguid.

Majandusmetsades on majandustegevus lubatud metsaseaduse alusel.

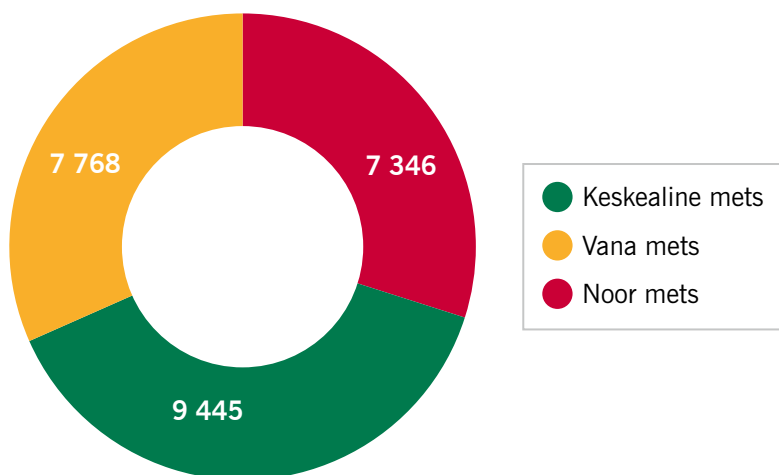
Joonis 5. Riigi metsamaade jagunemine kaitsekategooriatesse 2020. a, %.

Joonis 6. Riigi metsamaade kaitsekategooriate muutus 2011.–2020. a, ha.

Kuna metsade olemit ja elutsüklit iseloomustab kõige paremini metsa vanuse muutus, siis oleme jaganud metsa kolme vanuseklassi:

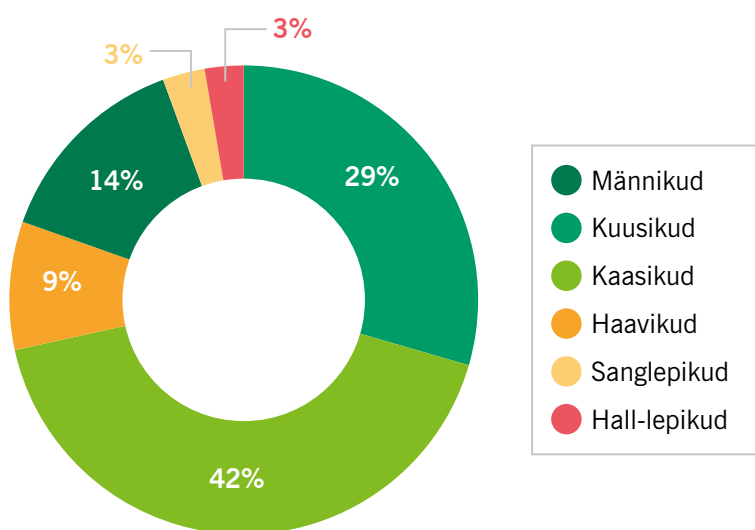
- noored metsad;
- keskealised metsad;
- vanad metsad.

Joonis 7. Riigi metsamaa jagunemine vanuseklasside alusel 2020. a, ha.

Erinevad kasvukohad ja mullad tingivad ka erinevate puuliikidega metsaosade kujunemise.

Metsade puuliigiline jagunemine on toodud joonisel 8. Enamiku Põltsamaa valla metsadest moodustavad kaasikud – 42%.

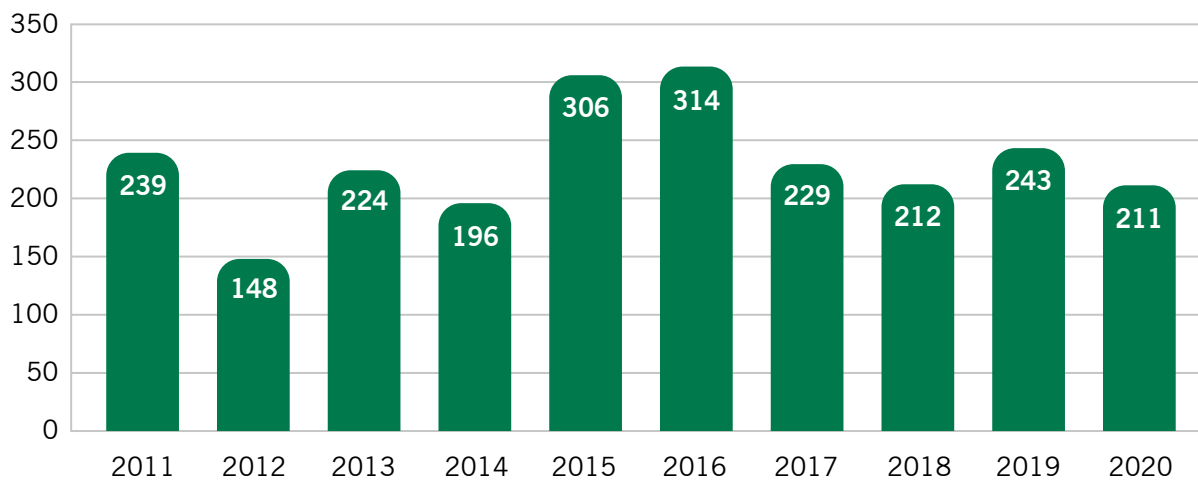

Joonis 8. Riigi metsamaa puuliigiline jagunemine 2020. a, %.

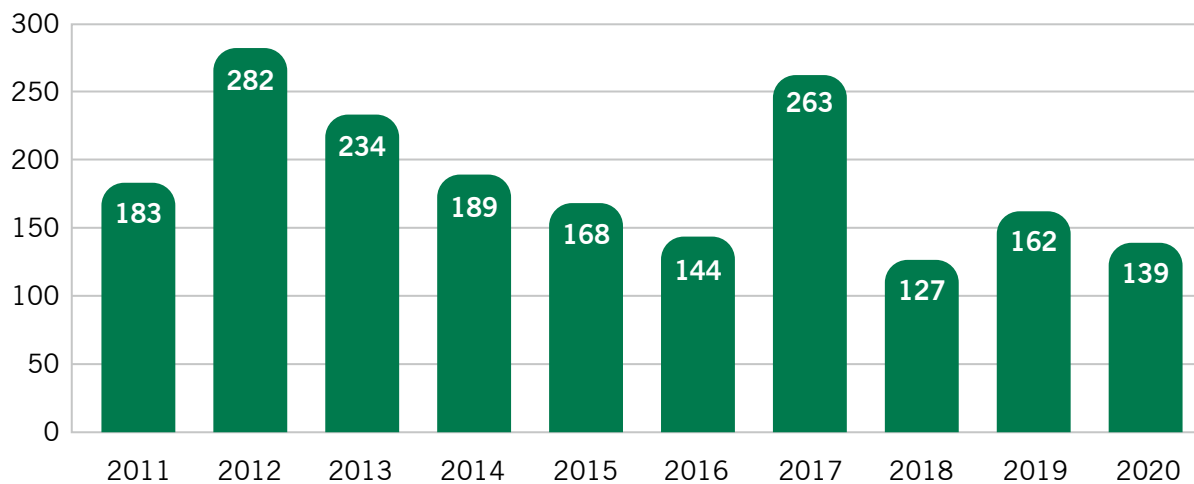
3. RAIED

Põltsamaa valla riigimetsas tehtud uuendusraiate pindala iseloomustab joonis 9. Möödunud kümnendil oli uuendusraiate pindala vahemikus 148 kuni 314 hektarit aastas.

Harvendusraiate pindala muutumist iseloomustab joonis 10. See on liikunud vahemikus 127 ha kuni 282 ha aastas.

Joonis 9. Uuendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

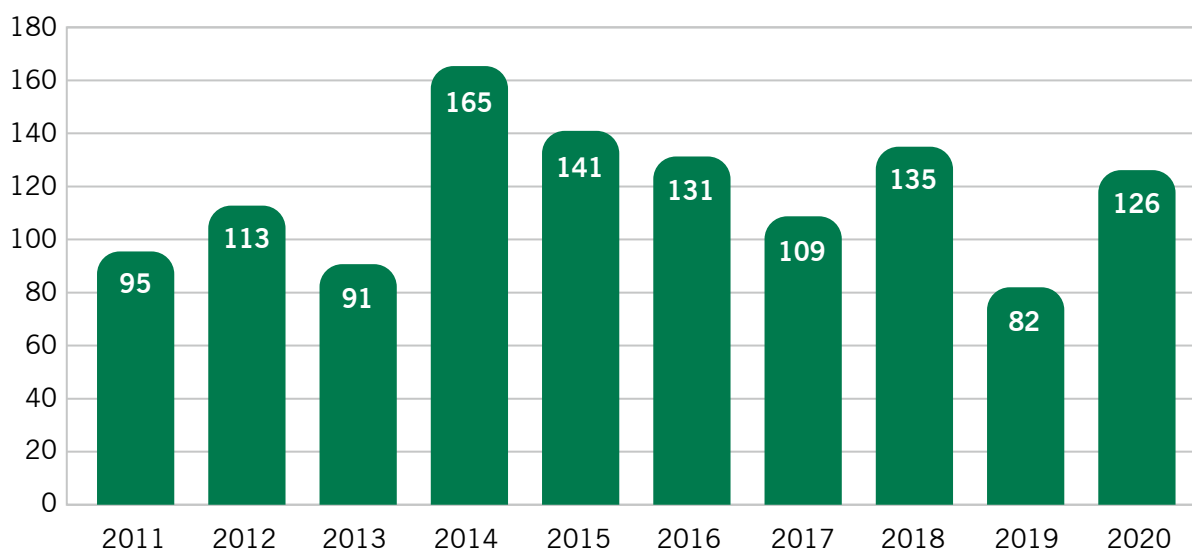

Joonis 10. Harvendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

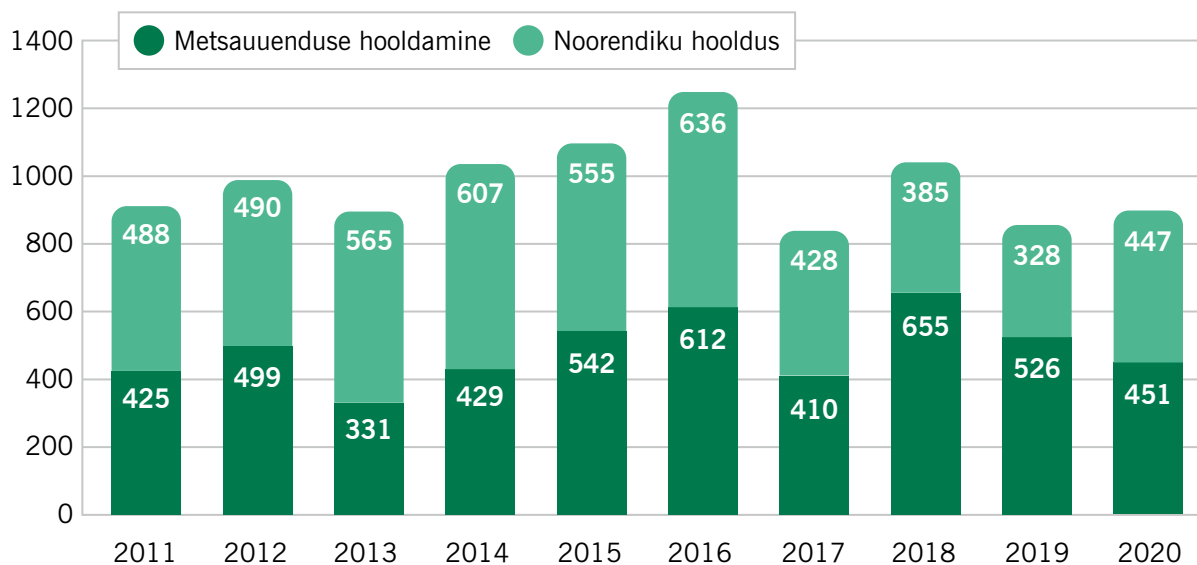
4. METSA KASVATAMINE

Uue metsa rajamise mahust annab ülevaate joonis 11. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 119 ha aastas.

Noore metsa hooldamise mahtudest annab ülevaate joonis 12. Noore metsa hooldamise käigus eemaldatakse istutatud või külvatud puude kasvu takistavad rohttaimed, põõsad ja puud. Viljakamates kasvukohtades tuleb seda teha ka mitu korda aastas. Hilisem noore metsa hooldus on suunatud tulevikupuistu kujundamisele.

Joonis 11. Uue metsa rajamine 2011.–2020. a, ha.

Joonis 12. Noore metsa hooldamine 2011.–2020. a, ha.

5. LOODUSKAITSE

Looduskaitsetöid tehakse loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks RMK hoole all oleval riigimaal. Elurikkuse hoidmise olulisi põhimõtteid järgitakse ka majandatavas metsas.

Looduskaitsetööd viiakse läbi looduskaitseliste väärtuste säilitamiseks koostatavate lähteülesannete ja projektide alusel:

- ohustatud või kehvast seisundis olevate liikide elupaikade taastamiseks;
- koosluste või poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks;
- kaitsealuste üksikobjektide hooldamiseks;
- parkide hooldamiseks.

Tabel 1. RMK looduskaitsetööd perioodil 2011.–2020. a

Looduskaitsetööd	Pindalad (ha) ja tükiarvud (tk)
Koosluste taastamine ja hooldus	199 ha
Liigi elupaiga taastamine ja hooldustööd	5 ha
Looduskaitseliste taristu rajamine (truubid, sillad jms.)	3 tk
Maastiku taastamine ja hooldus	1,8 ha
Ohtlike puude raie	25 tk
Parkide taastamine ja hooldus	2 ha
Poolloodusliku koosluse taastamistöö ja hooldus	32 ha
Sookoosluse taastamistöö ja hooldus	2,7 ha
Üksikobjekti hooldustöö	1,1 ha

Näiteid suurematest töödest:

2014. a taastati Endla looduskaitsealal Toodiksaare raba kooslus 173 hektaril;

2018. a. taastati Alam-Pedja looduskaitsealal Soosaare taastamisalal sookooslus 113 hektaril.

Aastatel 2021–2030 suuremamahulisi looduskaitsetöid ei ole planeeritud.

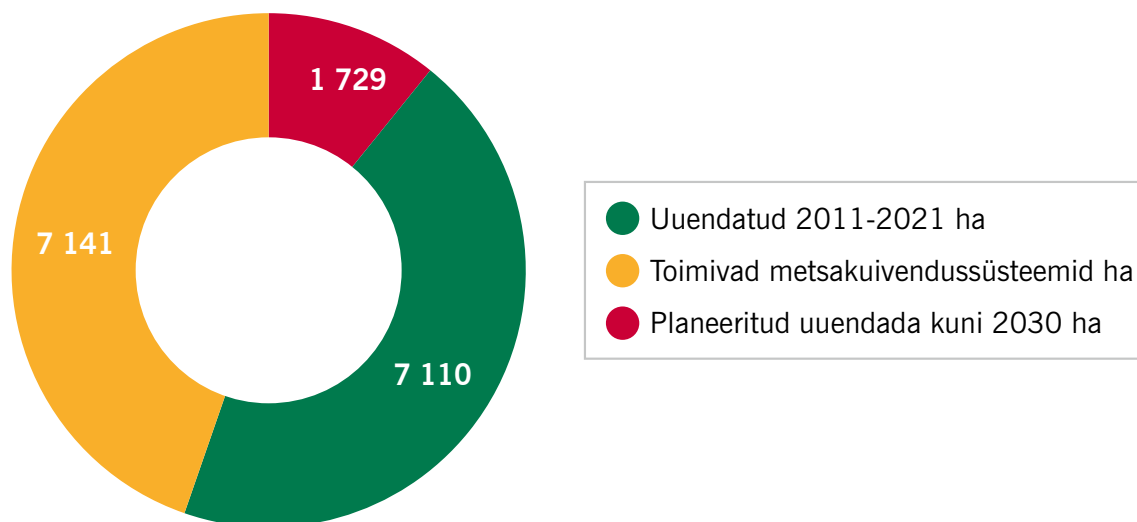
6. METSAPARANDUS

Riigimetsa majandamiseks ehitatakse metsateid ning hooldatakse ja rekonstrueeritakse olemasolevaid metsateid ja kuivendussüsteeme. Korrasolev teede- ning kuivendussüsteemide võrgustik aitab säilitada metsade juurdekasvu ja looduslikku kooslust.

Tabel 2. RMK kuivendussüsteemide ja metsateede olem

Kuivendussüsteemid, ha			Metsateed, km		
Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030	Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030
15 980	7 110	1 729	189	98	38

Uusi kuivendussüsteeme riigimetsas ei rajata. Samuti ei rekonstrueerita kuivendussüsteeme rangelt kaitstavates metsades. Uusi kraave rajatakse metsa, kui need on vajalikud teede ehitamisel ja rekonstrueerimisel. Rangelt kaitstavates metsades ja kaitsealadel puhastatakse majandusmetsades paiknevate kuivendussüsteemide toimimiseks vajalikke kuivenduskraave.

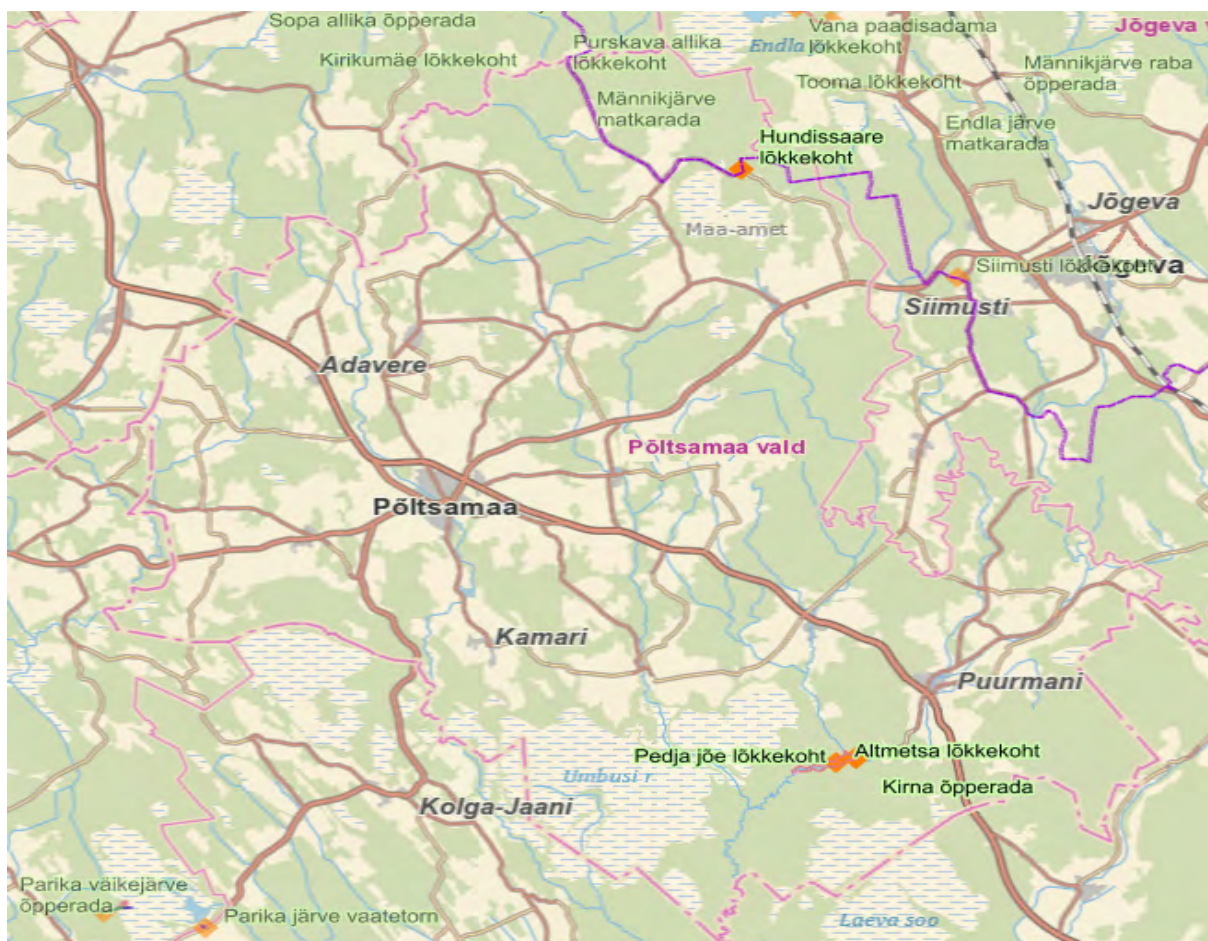
Joonis 13. RMK kuivendussüsteemide pindala, ha.

7. KÜLASTUSKORRALDUS

Külastajate suunamiseks ja loodusteadlikkuse edendamiseks RMK hallatavatel puhke- ja kaitsealadel loob RMK looduses liikumise võimalusi. Maastiku seisundi säilitamiseks, külastuse suunamiseks, loodusteadlikkuse edendamiseks ja inimtekkeliste negatiivsete mõjude vähendamiseks on RMK rajanud külastustaristu.

RMK hallatavatest külastusobjektidest jääb Põltsamaa valla territooriumile üks Tartu-Jõgeva puhkealal ja kolm Alam-Pedja looduskaitsealal paiknevat külastusobjekti ning valda läbib 15,29 km pikkune lõik Peraküla-Aegviidu-Ähijärve matkatee harust.

2013. aastal valmis Põltsamaa valla territooriumit läbiv Aegviidu-Ähijärve matkatee haru, mis seob Põltsamaa valla objektid üle-eestilisse võrgustikku. 2015. aastal lisandus nimetatud harule veel 192 km pikkune lõik Perakülast Aegviiduni, mis koos Aegviidu-Ähijärve lõiguga moodustab 820 km pikkuse RMK Peraküla-Aegviidu-Ähijärve matkatee haru.

Joonis 14. Põltsamaa valla territooriumil paiknevad RMK hallatavad külastusobjektid ja matkatee.

Põltsamaa valla territooriumil asuvad Alam-Pedja looduskaitseala objektid tutvustavad looduskaitsealisi väärtusi: omapärast Pedja jõe lammiala, vee-elustikku ja kohalikku pärandkultuuri. Altmetsa lõkkekohas olevast vahitornist avanevad vaated kaitsealale igasse ilmakaarde. Objektidel ja nende lähikonnas on tehtud looduskaitsealisi töid rendilepingute alusel ning rajatud luhtadele ligipääsuteed. Kirna õpperajal, millele jäävad ka Pedja jõe ja Altmetsa lõkkekohad, on 2019. aastal remonditud rippsilla laudis ja käsipuud, Pedja jõe lõkkekohta ehitati 2018. aastal korralik varjualune. 2020. aastal uuendati kaitseala ja raja üldinfo tahvlid, raja huvipunktide tahvlid vajavad veel uuendamist. 2011. aastal õpperajale ehitatud sillad vajavad kõik rekonstrueerimist. Seetõttu valmis aastal 2021 vastav projekt, mille kohaselt tehakse sildade alus- ja kandekonstruktsioonid suurema kasutusea tagamiseks metallist. 2021. a on kavas rekonstrueerida Pikknurme jõel olev sild, teised uuendatakse vastavalt vajadusele järgnevatel aastatel. Tartu-Jõgeva puhkealal asuv Hundissaare lõkkekoht on loodud matkatee peatuskohaks. Taristu hooldatakse jooksvalt ning vajadusel remonditakse läbi aasta.

Külustusobjektide täpne paiknemine ja taristu kirjeldus on leitavad:

<https://www.loodusegakoos.ee/kuhuminna/kaitsealad/alam-pedja-looduskaitseala>

<https://www.loodusegakoos.ee/kuhuminna/puhkealad/tartu-jogeva-puhkeala>

Täiendav info ja külustusobjektidel planeeritud tegevused on leitavad Tartu-Valga külustusala ja Kõrvemaa ja Jõgevamaa külustuskorralduskavade materjalidest:

<https://www.rmkk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/tartu-valga-kulastusala>

<https://www.rmkk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/tartu-valga-kulastusala>

<https://www.rmkk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/korvemaa-ja-jogevamaa-kulastusalad>

<https://www.rmkk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/korvemaa-ja-jogevamaa-kulastusalad>

8. PÄRANDKULTUURIOBJEKTID

Pärandkultuuri objekt on jälg eelmiste põlvkondade tegutsemisest maastikul. See on osa meie kultuurist, tükike meie rahvuslikust pärandist. Levinumad pärandkultuuri objektid on taluhoonete asukohad, kiviaiad, vanad metsateed ja kohanimed.

Selleks, et pärandkultuuri objektid raietööde tõttu, teadmatusest või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus ehk omanikuhoid.

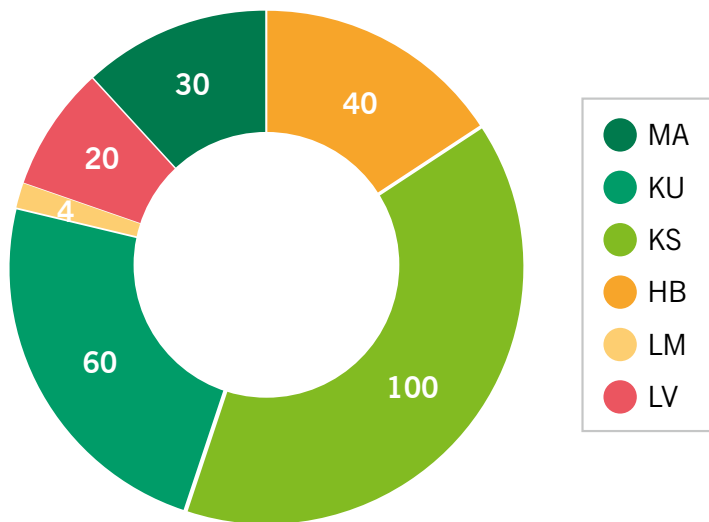
Tabel 3. Pärandkultuuriobjektide arv riigimetsamaal

Põlised talukohad	19
Vahtkondade kordonid	13
Turbavõtukohtad	9
Ajaloosündmuste, traditsioonidega seotud puistud	7
Põlised metsateed, jalgrajad, hobuseeed	5
Vanad metsataimlad	4
Maanteed	4
Silmapaistvad puistud ja puude grupid	3
Heinaküünid, kuhjalavad	3
Kivisillad ja -truubid, rippsillad, puitsillad	2
Muud (25 tüüpi)	28
Kokku	97

9. RAIETE PROGNOOS KUNI 2030

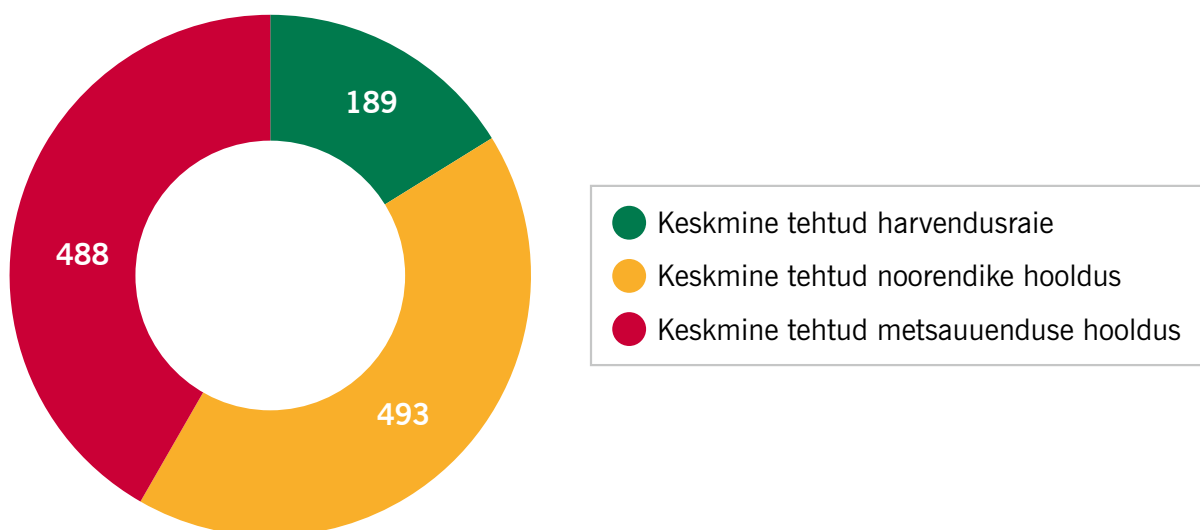
Arvestades Põltsamaa valla riigimetsade vanuselist jaotust, raieküpsete metsade osakaalu ja riigimetsa kestliku kasutamise printsiipi, on hinnanguline võimalik metsade uuendusraiate pindala keskmiselt 254 hektarit aastas.

Uuendusraie liigid on lageraie ja turberaie.

Joonis 15. RMK uuendusraiate võimalik aastamaht puuliigiti, ha.

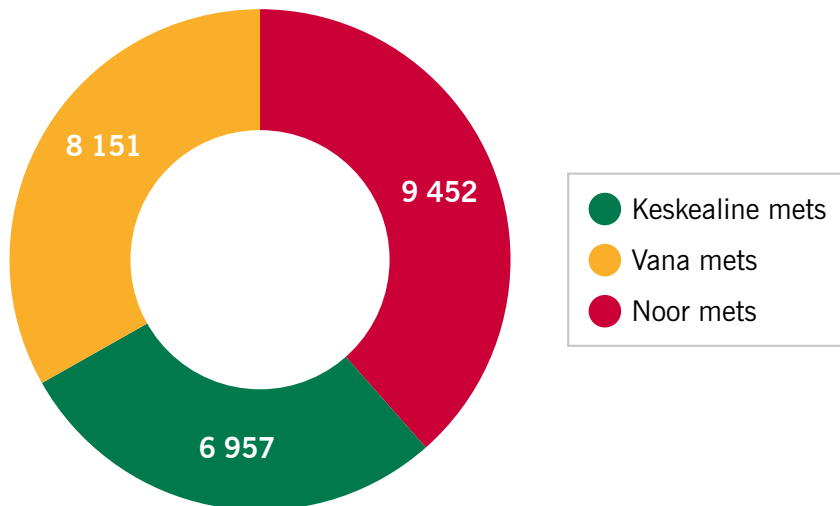
Metsa hoolduse prognoositav maht aastas on 1170 hektarit, mis koosneb noore metsa hooldusest ja harvendusraietest.

Joonis 16. RMK metsa hoolduse prognoos, ha/aastas.

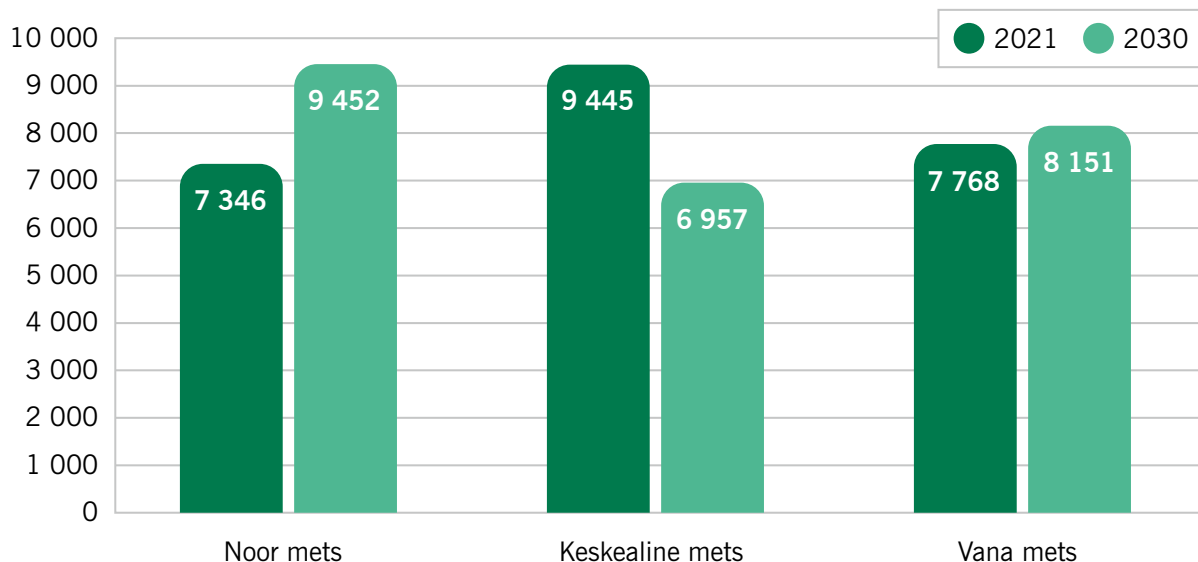
10. METSAVARUDE PROGNOOS 2030

Arvestades metsade praegust vanust, eelmises peatükis kirjeldatud uuendusraiate võimalikku mahtu ja metsa vanuse muutust 10 aasta jooksul, prognoosime metsade jagunemist vanuseklassidesse aastal 2030 järgnevalt.

Joonis 17. Riigi metsamaa jagunemise prognoos vanuseklasside alusel 2030. a, ha.

Metsa vanuseklasside muutumist kirjeldab joonis 18. Noore metsa ja mõnevõrra ka vana metsa osakaal on kasvamas.

Joonis 18. Riigi metsamaa vanuseklasside muutuse prognoos 2021.–2030. a, ha.

11. KÕRGENDATUD AVALIKU HUVIGA RIIGIMETSA ALAD

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Kohalikud kogukonnad või elanikud saavad teha RMK-le ettepanekuid metsaalade arvamiseks kõrgendatud avaliku huviga alade hulka, kui nad kasutavad neid metsaalasid igapäevaste tegemiste ja vajaduste jaoks.

Riigimetsade kaart Põltsamaa valla territooriumi kohta Maa-ameti kaardil:

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk?aadress=Põltsamaa%20vald&adshow=1&adfit=1>